Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Stratēģisks redzējums par enerģētikas pārkārtošanu Eiropas Savienības stratēģiskās autonomijas nodrošināšanai"

(pašiniciatīvas atzinums)

(2023/C 75/15)

Ziņotāji: **Thomas KATTNIG**
Lutz RIBBE
Tomasz Andrzej WRÓBLEWSKI

Pilnsapulces lēmums	20.1.2022.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts
	Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	4.10.2022.
Pieņemts plenārsesijā	26.10.2022.
Plenārsesija Nr.	573
Balsojuma rezultāts	
(par/pret/atturas)	197/9/12

1. **Secinājumi un ieteikumi**

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2021. gada beigās nolēma izstrādāt visaptverošu redzējumu par enerģētikas pārkārtošanu. EESK 2022. gada 18. janvārī nolēma, ka visu specializēto nodaļu un *CCMI* izstrādātie pašiniciatīvas atzinumi par dažādiem enerģētikas pārkārtošanas aspektiem būtu jāiekļauj visaptverošā atzinumā "Stratēģisks redzējums par enerģētikas pārkārtošanu ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai".

Tomēr tagad, pēc Krievijas Federācijas militārā iebrukuma Ukrainā, enerģētikas pārkārtošana ir kļuvusi par vienu no galvenajām prioritātēm, jo šai situācijai ir nepieredzēti liela ietekme uz ES energoapgādi un enerģijas cenām.

Ņemot vērā pašreizējo krīzi un mērķi līdz 2030. gadam panākt ES neatkarību no Krievijas gāzes, šajā EESK atzinumā sniegts visaptverošs redzējums par enerģētikas pārkārtošanu, lai veidotu un veicinātu ES stratēģisko autonomiju enerģētikas jomā.

Lai izstrādātu ilgtermiņa stratēģisko redzējumu, šajā pamata atzinumā ir apkopoti šādi elementi:

— uz nozarēm orientēto pašiniciatīvas atzinumu secinājumi un ieteikumi ([1]),

— to atzinumu secinājumi, kas veltīti *REPowerEU* iniciatīvai un *REPowerEU* plānam un gaidāmajiem tiesību aktu priekšlikumiem, un

— iepriekšējo EESK atzinumu secinājumi un ieteikumi.

1.2. EESK vērš uzmanību uz pašreizējās enerģētikas krīzes kopējās ekonomiskās un sociālās ietekmes risku, kas apdraud demokrātisko sistēmu, ja vien netiek rasti piemēroti risinājumi. Tāpēc EESK atbalsta tūlītēju pasākumu īstenošanu, lai risinātu steidzamākās problēmas, it īpaši, lai nodrošinātu piegādes drošību par iespējami zemākām izmaksām gan patērētājiem, gan rūpniecībai, ko ietekmē pašreizējais dramatiskais cenu pieaugums.

([1]) OV C 486, 21.12.2022., 67. lpp.; OV C 486, 21.12.2022., 88. lpp.; OV C 486, 21.12.2022., 53. lpp.; OV C 486, 21.12.2022., 1. lpp.; OV C 486, 21.12.2022., 59. lpp.; OV C 486, 21.12.2022., 23. lpp.; OV C 486, 21.12.2022., 198. lpp.

1.3. Klimata pārmaiņas kļūst Eiropā par arvien rūgtāku realitāti. Turklāt pašreizējā enerģētikas krīze, ko pastiprina Krievijas agresīvais iebrukums Ukrainā, skaidri parāda, ka gan Eiropas enerģētikas savienības, gan zaļā kursa mērķi un pasākumi būtībā ir pareizi, bet nav pietiekami vērienīgi. Tie vēl nav pietiekami, lai Eiropa iegūtu drošu, ilgtspējīgu un konkurētspējīgu stratēģisku enerģētisko autonomiju. Vispirms ir jāatzīst, ka tie vēl joprojām tiek īstenoti pārāk lēni. Šajā sakarā ir vajadzīga paradigmas maiņa.

1.4. Lai veicinātu vienotu izpratni par to, cik lielā mērā ir iespējams panākt neatkarību no enerģijas importa, pēc iespējas precīzāk jānosaka un plaši jādara zināms Eiropas potenciāls atjaunīgo energoresursu jomā. Īpaši jāņem vērā siltumapgādes un transporta nozaru elektrifikācija un nepieciešamība nodrošināt vietēji ražotu zaļo ūdeņradi.

1.5. Papildus tam, ka šis potenciāls jāizmanto pēc iespējas ātrāk, vēl enerģiskāk jāizmanto energotaupības potenciāls. Pašreizējā situācijā enerģijas taupīšana ir labākais veids, kā radīt tūlītēju ietekmi.

1.6. Tajā pašā laikā būs vajadzīgi īstermiņa un, iespējams, arī vidēja termiņa pasākumi, lai kompensētu zaudēto enerģijas piegādi no Krievijas. Viens no šādiem pasākumiem ir sašķidrinātas dabasgāzes (*LNG*) imports. EESK tomēr uzskata, ka ir svarīgi, lai tas neradītu jaunu ilgtermiņa atkarību no fosilā kurināmā. Ieguldījumu ciklā tas ir iepriekš jāņem vērā. Kopumā mērķis nav dažādot atkarību, bet gan sasniegt augstāko iespējamo "stratēģiskās autonomijas" līmeni.

1.7. Šī pārveide nav tikai būtisks tehnisks izaicinājums; tas ietver arī strukturālus jautājumus. Nākotnē enerģijas ražošana būs daudz decentralizētāka nekā iepriekš. Tas paver arī iespējas pilsētām un reģioniem, kā arī citiem jauniem ieinteresētajiem dalībniekiem, piemēram, mikrouzņēmumiem, maziem un vidējiem uzņēmumiem (MMVU), kā arī individuālajiem un kolektīvajiem ražojošajiem patērētājiem. EESK uzskata, ka politisko lēmumu pieņēmēji joprojām nav minējuši skaidras norādes vai pasākumus attiecībā uz to, kā tie, kas līdz šim ir bijuši tikai enerģijas patērētāji, var kļūt par jauniem dalībniekiem. Daudzos atzinumos tā ir norādījusi, ka sabiedrības atbalsts ir būtisks priekšnoteikums straujas pārveides nodrošināšanai. Līdzdalības tiesības un iespējas ir labākais veids, kā panākt šādu atbalstu. Tādējādi runa ir ne tikai par enerģijas ražošanas vietu un avotu, bet arī par to, kam ar to ir atļauts nopelnīt. EESK atkārtoti aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstis kopā ar uzņēmēju organizācijām, palātām, sociālajiem partneriem un citām ieinteresētajām personām koordinēti un savstarpēji papildinoši īstenot plaša mēroga un mērķtiecīgus informēšanas un izpratnes veicināšanas pasākumus ([2]).

1.8. EESK atkārtoti pauž pārliecību, ko tā izteikusi arī iepriekšējos atzinumos: ne tikai jānodrošina, ka sociālās un reģionālās kohēzijas, kā arī atveseļošanas palīdzības finansējums tiek izmantots klimata aizsardzības un enerģētikas pārkārtošanas atbalstam, bet arī klimata un enerģētikas politika jāveido tā, lai veicinātu sociālo un reģionālo kohēziju.

2. **Vispārīgas piezīmes**

2.1. EESK vērš uzmanību uz pašreizējās enerģētikas krīzes kopējās ekonomiskās un sociālās ietekmes risku, kas apdraud demokrātisko sistēmu, ja vien netiek rasti piemēroti risinājumi. Tāpēc EESK atbalsta tūlītēju pasākumu īstenošanu, lai risinātu steidzamākās problēmas, it īpaši, lai nodrošinātu piegādes drošību par iespējami zemākām izmaksām gan patērētājiem, gan rūpniecībai, ko ietekmē pašreizējais dramatiskais cenu pieaugums.

2.2. Klimata krīzes sekas smagi skar Eiropu un pasauli. EESK atkārtoti pauž stingru atbalstu zaļā kursa mērķiem, stratēģiskās autonomijas stiprināšanai energoapgādē un pārejai uz ilgtspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku. Krievijas uzsāktā "enerģētikas kara" apstākļos nepieciešamība ievērojami paātrināt ar zaļo kursu uzsākto pārveidi kļūst vēl skaidrāka. *REPowerEU* un citas Komisijas ierosinātās iniciatīvas palīdz attiecīgi pielāgot zaļo kursu, taču tās vēl nav pietiekami vērienīgas.

([2]) OV C 486, 21.12.2022., 1. lpp.

2.3. Visos plānotajos ar enerģētikas pārkārtošanu saistītajos pasākumos ir jāņem vērā sociālā dimensija. No vienas puses, tas ir nepieciešams, lai nezaudētu iedzīvotāju atbalstu nepieciešamajām pārmaiņām un nodrošinātu taisnīgu pārkārtošanos. No otras puses, šī pārveide veicinās arī pozitīvas norises reģionālajā ekonomikā, tostarp jaunas darbvietas ([3]), kas veicinās sabiedrības atbalstu. EESK, būdama pilsoniskās sabiedrības pārstāve, bieži ir sniegusi norādes par to, kā būtu jāiesaista sabiedrības locekļi, lai viņi varētu gūt labumu no taisnīgas pārveides. Diemžēl tie lielākoties nav ņemti vērā, un tas varētu radīt lielākas grūtības iegūt sabiedrības atbalstu.

2.4. EESK uzskata, ka ir jāaizsargā Eiropas ekonomikas konkurētspēja, it īpaši rūpniecības un MMVU – kas ir ilgtspējīgas inovācijas virzītājspēki – konkurētspēja, un to ir iespējams aizsargāt. Viedas koncepcijas enerģijas izmantošanā, piemēram, virtuālas spēkstacijas, piedāvā ievērojamas izaugsmes iespējas mazākiem uzņēmumiem. Tā kā MMVU ir būtiska daļa no risinājuma virzībā uz konkurētspējīgu, klimatneitrālu, aprites principam atbilstošu un iekļaujošu Eiropas Savienības ekonomiku, ir jārada un jāsaglabā pareizie apstākļi, nodrošinot mērķtiecīgus atbalsta veidus un pamatnosacījumus. Tas ir nepieciešams, lai nodrošinātu un radītu ekonomikas izaugsmi un kvalitatīvas darbvietas.

2.5. ES ir līdere CO_2 emisiju samazināšanā, taču arī citiem dalībniekiem ir jādod ieguldījums klimata aizsardzībā. Eiropas Savienībai ir jāpastiprina diplomātiskie centieni, jāievieš jauni sadarbības veidi un jāizmanto tādi instrumenti kā sadarbība un tirdzniecības nolīgumi, lai pārliecinātu trešās valstis šīs krīzes pārvarēšanā darīt vairāk. Tajā pašā laikā Eiropas Savienībai ir jāapspriež tas, vai rūpniecības piegādes ķēdes pārvietot atpakaļ uz Eiropu, lai mazinātu atkarību no Ķīnas piegādātājiem, piemēram, fotoelementu moduļu un akumulatoru nozarē, un vienlaikus garantētu pilnībā ilgtspējīgu piegādes ķēdi, tostarp sociālās politikas un cilvēktiesību ievērošanas ziņā.

2.6. Pašreizējā enerģētikas (cenu) krīze un energoapgādes drošības, stabilitātes un prognozējamības trūkums rada milzīgu slogu Eiropas Savienībai. Krīze būtu mazāk smaga, ja agrāk būtu veikti mērķtiecīgāki pasākumi un, piemēram, ja ES mērķi (piemēram, Eiropas enerģētikas savienības mērķi) būtu uztverti daudz nopietnāk. EESK atzinīgi vērtē paziņojumā *REPowerEU* un plānā *REPowerEU* ierosinātos pasākumus, kuru mērķis ir palielināt zaļās enerģijas ražošanu, dažādot piegādi un samazināt pieprasījumu pēc Krievijas gāzes, jo tie ietver risinājumus, kas atbilst Eiropas zaļā kursa un Eiropas enerģētikas savienības mērķiem. Komiteja uzskata, ka tam galvenokārt jābūt jautājumam nevis par atkarības dažādošanu, bet gan, cik vien iespējams, par "stratēģisku enerģētisku neatkarību un autonomiju". EESK brīdina, ka, meklējot resursus Krievijas gāzes aizstāšanai, Eiropas Savienībai ir jārīkojas ļoti piesardzīgi, ņemot vērā gan šo resursu ietekmi uz vidi, gan palielinātu atkarību no trešām valstīm, kurās netiek respektētas Eiropas vērtības.

2.7. Situācija enerģijas tirgos 2022. gada augustā skaidri parādīja, ka neviens energoavots nav 100 % uzticams vienmēr un visur. Piemēram, uzturēšanas sarežģījumu, klimata pārmaiņu ietekmes un citu problēmu dēļ mēnešiem ilgi ievērojams skaits Francijas kodolelektrostaciju nebija pieslēgtas tīklam. Elektroenerģijas ražošana no oglēm ir ne tikai būtiski ietekmējusi klimata krīzi, bet arī tieši cieš no tās: tā kā sausuma dēļ Reinā ūdens līmenis ir zems, ogļu elektrostacijas vairs nav iespējams apgādāt. Līdzīgu iemeslu dēļ arī hidroenerģija ir kļuvusi nestabilāka, kā to liecināja, piemēram, situācija Itālijā. Turklāt dabasgāze neatkarīgi no tā, vai tā tiek transportēta kā gāze vai šķidrā veidā, ne tikai kaitē klimatam, bet arī rada milzīgus ģeopolitiskos riskus. Citiem vārdiem sakot, ja runājam par turpmāko ES enerģētikas politiku, dažādotajā un drošajā energoresursu struktūrā, ko pašlaik tiecas panākt visas dalībvalstis, kā stratēģiski un dzīvotspējīgi resursi izceļas vēja un saules enerģija. Lai kompensētu šo divu enerģijas avotu svārstības, pirmkārt un galvenokārt ir vajadzīgas uzglabāšanas iekārtas, kur vēja un saules enerģiju var uzglabāt ilgtermiņā, un, otrkārt, zaļais ūdeņradis. Izšķirošais jautājums Eiropas stratēģiskajai autonomijai ir tas, cik daudz zaļā ūdeņraža var saražot pati Eiropa un cik daudz tas ir jāimportē. Arī pārveides laikā mums būs jātiecas pēc salīdzinoši visstabilākā un klimata ziņā efektīvākā avota.

2.8. Pēdējo desmitgažu norises un arī nesenās pagātnes notikumi rāda, kādus draudus kritiskai infrastruktūrai, piemēram, energotīklam vai spēkstacijām, rada kiberuzbrukumi un sabotāža. Šīs infrastruktūras atteice vai darbības traucējumi var radīt postošuspiegādes pārrāvumus un apdraudēt sabiedrības drošību. Gan kiberuzbrukumu, gan arī fizisku

([3]) OV C 367, 10.10.2018., 1. lpp.

uzbrukumu mērķi var būt kritiskā infrastruktūra, piemēram, gāzes tīkli un elektrotīkli, dziļūdens interneta kabeļi, atkrastes iekārtas, kā arī sauszemes vējparki un LNG termināļi, ogļu spēkstacijas vai kodolspēkstacijas, transports un satiksme, veselības aprūpes pakalpojumi, finanses un drošība. Labāka šīs kritiskās infrastruktūras aizsardzība ir visu Eiropas iedzīvotāju interesēs. Eiropas Savienībai jābūt labāk sagatavotai šādiem iespējamiem uzbrukumiem. Tāpēc EESK aicina nekavējoties kritiski izvērtēt līdz šim veiktos pasākumus un izstrādāt visaptverošu stratēģiju ES aizsardzībai pret tādiem draudiem kā dabas katastrofas, fiziski uzbrukumi un kiberuzbrukumi. Šajā saistībā EESK iesaka gādāt, lai visi ārvalstu ieguldījumi stratēģiskās nozarēs Eiropas Savienībā atbilstu ES drošības politikai.

2.9. EESK atzinīgi vērtē Sociālā klimata fonda izveidi ([4]). Tomēr Komiteja pauž bažas par to, ka Sociālais klimata fonds nesniegs pietiekamu finansiālo atbalstu, lai atbildīgi mazinātu sociālekonomisko ietekmi. Tādā neviendabīgā ekonomikas zonā, kurā ir 27 dalībvalstis, izstrādāt efektīvu un taisnīgu kompensācijas mehānismu ir ļoti sarežģīti, un tāpēc ir vajadzīgi tālejošāki papildu pasākumi un resursi ES un valstu līmenī.

2.10. Milzīgais enerģijas cenu kāpums skaidri liecina, ka mūsdienu enerģijas tirgus ir tikai daļēji ilgtspējīgs. Pati Komisijas priekšsēdētāja *Ursula von der Leyen*, norādot uz cenu noteikšanas sistēmu, ko izmanto Eiropas elektroenerģijas biržās un kas balstīta uz pārrobežu izmaksām, paziņoja, ka tad, ja zaļās elektroenerģijas apjoms turpinātu pieaugt, šī sistēma vairs nedarbotos. Runājot par enerģētikas nākotni, ir jāizvirza būtiski jautājumi, kas nodrošinās tīru, cenas ziņā pieejamu un uzticamu energoapgādi un tiesības uz enerģiju. EESK uzskata, ka enerģijas tirgus struktūra un tā regulējums ir jāpielāgo jaunajai realitātei, kuras raksturīga iezīme ir dominējošie atjaunīgie energoresursi, un ir jārada nepieciešamie nosacījumi rūpniecībai, MMVU un atsevišķiem dalībniekiem, kā arī jārada jaunas līdzdalības iespējas ražojošiem patērētājiem, iedzīvotāju energokopienām utt., vienlaikus stiprinot patērētāju pienācīgu aizsardzību. Pārveidojot tirgu, īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai tiktu novērsti pastāvošie strukturālie šķēršļi mazo tirgus dalībnieku iespējām piekļūt tirgum. Tas attiecas, piemēram, uz piekļuvi balansēšanas enerģijai un, ja nepieciešams, jaudas tirgiem, kas var būt vajadzīgi, lai nodrošinātu piegādes drošību.

2.11. Lai nodrošinātu sociāli pieņemamas un atkal konkurētspējīgas enerģijas cenas un to, ka ES arī turpmāk saglabā vadošo lomu atjaunīgās enerģijas izmantošanā, EESK aicina racionalizēt un paātrināt atļauju piešķiršanas procedūras atjaunīgās enerģijas jomā, jo šīs procedūras tiek uzskatītas par galveno šķērsli atjaunīgo energoresursu ātrākai ieviešanai. Vienlaikus ir būtiski jāuzlabo decentralizācijas pasākumu, enerģētikas kooperatīvu un visu veidu ražojošā patēriņa pamatnosacījumi.

2.12. EESK stingri atbalsta Komisijas priekšlikumu par gāzes uzglabāšanu un regulu par koordinētiem gāzes pieprasījuma samazināšanas pasākumiem. Tā aicina iestādes:

— papildināt šos pasākumus ar īstermiņa ieguldījumu instrumentu, lai atbalstītu ieguldījumus ūdeņraža pārvadei piemērotā infrastruktūrā, piemēram, starpsavienojumos un uzglabāšanas iekārtās,

— apsvērt iespēju izmantot gāzes uzglabāšanas iekārtas kaimiņos esošās trešās valstīs,

— izstrādāt plānus atsevišķām dalībvalstīm, lai izvairītos no nelīdzsvarotas sloga sadales reģionālā līmenī.

2.13. EESK norāda, ka centralizētas un decentralizētas infrastruktūras paralēla attīstība ir problemātiska un ka pastāv nepareizu ieguldījumu risks. Piemēram, pastāv konkurence starp iespējām līdzekļus izmantot valsts mēroga ūdeņraža cauruļvadu tīkla attīstībai un centralizētas aukstumapgādes tīklu paplašināšanai. Tāpēc EESK ir aicinājusi pieņemt atbilstīgus pamatlēmumus ieguldījumu drošības interesēs ([5]).

([4]) OV C 152, 6.4.2022., 158. lpp.
([5]) Sk. OV C 429, 11.12.2020., 85. lpp.

3. **Enerģētikas pārkārtošana kā visaptveroša stratēģija Eiropas Savienībā un starptautiskā kontekstā**

3.1. Krievijas agresija ir izraisījusi globālu ģeopolitisku krīzi, kas eksponenciāli arvien vairāk ietekmē gan ekonomisko līdzsvaru, gan globālo energoapgādes drošību. Tā ir pārvilkusi strīpu desmitgadēm īstenotai enerģētikas, aizsardzības un ārējo attiecību politikai, piespiežot Eiropas Savienību atkārtoti izvērtēt savus plānus un savus līdz šim pārāk kūtros pasākumus virzībai uz zaļo un digitālo pārkārtošanos, kā arī apsvērt sekas, ko Krievijas iebrukums un piemērotās sankcijas radīs pasaules turpmākajai enerģētikas pārkārtošanai.

3.2. Atkarība no primārās enerģijas, kas tiek importēta no trešām valstīm, ir kļuvusi par tiešu apdraudējumu ES drošībai un stabilitātei. Tāpēc Eiropas Komisija ir steigšus ierosinājusi pieņemt vairākus pasākumus, lai ar iniciatīvu *RePowerEU* Eiropas enerģētikas politiku pielāgotu pašreizējai ģeopolitiskajai situācijai. Lai Eiropas Savienībai palīdzētu atgūt kontroli pār savu enerģijas tirgu, priekšlikumā regulai par gāzes piegādes drošību un nosacījumiem attiecībā uz piekļuvi dabasgāzes pārvades tīkliem gāzes uzglabāšana, piemēram, ir pārkvalificēta par kritisko energoinfrastruktūru, gāzes uzglabāšanas iekārtu operatoriem ir noteikta obligāta sertifikācija un izvirzīti gāzes krātuvju uzpildes mērķrādītāji. EESK atzinīgi vērtē visus šos pasākumus, un tiem patiešām būtu jāpalīdz Eiropas Savienībai atgūt kontroli pār savu enerģijas tirgu.

3.3. Vienlaikus, ņemot vērā pašreizējo politisko saspīlējumu, EESK uzskata, ka vēl aktīvāk jāsadarbojas ar vairākām valstīm, kas spēj nodrošināt Eiropu ar enerģiju īstermiņā, līdz stāsies spēkā Komisijas plānotā atjaunīgās enerģijas masveida izvēršana. To vidū ir Amerikas Savienotās Valstis un dažādā mērā arī Dienvidamerikas un Āfrikas valstis, kuru fosilā kurināmā eksports, kas ir kļuvis nepieciešams īstermiņā, ir jāpapildina ar zināšanu nodošanu un atjaunīgās enerģijas tehnoloģiju izstrādi, lai paātrinātu klimata pārmaiņu mazināšanu arī šajās valstīs.

4. **Labvēlīgu pamatnosacījumu radīšana enerģētikas pārkārtošanai**

4.1. *Publiskie ieguldījumi*

4.1.1. Lai nodrošinātu pieaugošo pieprasījumu pēc elektroenerģijas un sasniegtu klimata mērķrādītājus, ieguldījumi elektrotīklā ir jāpalielina divkārt līdz 55 miljardiem EUR gadā un līdzekļi tīras enerģijas ražošanas jaudas nodrošināšanai ir jāpalielina līdz 75 miljardiem EUR gadā. ([6]). Tāpēc ļoti svarīgi ir publiskā sektora ieguldījumi viedās un atjaunīgās energosistēmās, kā arī uzglabāšanas infrastruktūrā, lai panāktu energoapgādes drošību, izskaustu enerģētisko nabadzību, saglabātu pieņemamas cenas un radītu darbvietas.

4.1.2. Kā norādīts pieņemtajā atzinumā ECO/569 ([7]), EESK atkārtoti iesaka: lai nodrošinātu produktivitāti un nākamo paaudžu labklājības sociālo un ekoloģisko pamatu, publiskajiem ieguldījumiem būtu jāpiemēro līdzsvarota budžeta norma ar nosacījumu, ka vidējā termiņā netiek apdraudēta fiskālā stabilitāte un euro vērtība.

4.1.3. Jauktu finansēšanu, iesaistot privātos ieguldītājus, var izmantot tikai tad, ja tiek nodrošināts, ka piešķirumi ir pārredzami, nav konfidencialitātes klauzulu un publiskajam sektoram nerodas nepamatotas izmaksas salīdzinājumā ar publisko finansējumu. Jānodrošina pilnīga pamatotu papildu izmaksu pārredzamība. Tāpēc vēl jo svarīgāk ir šādos jauktos finansēšanas modeļos skaidri definēt tiesības un pienākumus, precizēt atbildības jautājumus un nodrošināt efektīvu un ātru konflikta risināšanas sistēmu, lai izvairītos no ilgtermiņa papildu izmaksām un nevēlamām atbildības problēmām.

4.1.4. Runājot par energosistēmu un infrastruktūras turpmāko struktūru, EESK vairākkārt uzsvērusi, cik svarīga ir visu patērētāju – mājsaimniecību, uzņēmumu un energokopienu – aktīva līdzdalība viedu energosistēmu attīstībā un ka ir svarīgi ieviest stimulus, kas mudinātu pilsonisko sabiedrību iesaistīties enerģētikas pārkārtošanā. Individuālu iedzīvotāju,

([6]) Šādu secinājumu ir izdarījusi Elektroenerģijas nozares apvienība *Eurelectric*.
([7]) OV C 275, 18.7.2022., 50. lpp.

lauksaimnieku, pilsētu, MMVU un iedzīvotāju energokopienu loma pasākumu finansēšanā ir nenoliedzami novērtēta par zemu. EESK, piemēram, norāda, ka vairāk nekā 90 % no Vācijā uzstādītajām jaudas iekārtām nav nodrošinājuši lielākie enerģijas piegādātāji. Trūkst stratēģijas, kas simulētu šā nepārprotamā potenciāla un gatavības izmantošanu.

4.1.5. Eiropas enerģētikas jomas tiesību aktos klimata aizsardzība nav atzīta par tīkla regulēšanas mērķi. Tāpēc arī valstu regulatīvajām iestādēm ir grūti noteikt stimulus elektroenerģijas sadales tīklu pārveidei, paplašināšanai un modernizācijai atbilstīgi klimatneitralitātes prasībām. Tādēļ Eiropas enerģētikas tiesību aktos klimatneitralitāte būtu skaidri jānorāda kā tīkla regulēšanas mērķis.

4.1.6. Komisija pamatoti norāda, ka publiskie ieguldījumi var piesaistīt privāto finansējumu un ka šī iespēja ir jāizmanto. Tomēr *REPowerEU* plānā nav ietverts jautājums par attiecīgo publisko līdzekļu refinansēšanu. Subsīdiju atcelšana fosilajiem resursiem būtu viens no veidiem, kā to organizēt; vēl viens risinājums būtu aplikt ar nodokli milzīgo negaidīto papildu peļņu, ko ir radījusi lielā naftas un gāzes krīze un ko ir guvuši īpaši lielie naftas uzņēmumi. EESK pauž bažas par to, ka ārkārtīgi lielā enerģētikas uzņēmumu peļņa, no vienas puses, un pieaugošā enerģētiskā nabadzība, ko izraisa enerģijas cenu eksplozija, no otras puses, sabiedrībā var radīt bīstamu destabilizējošu ietekmi. EESK ierosina šo peļņu samazināt ar nodokļu palīdzību un novirzīt kā finansiālu kompensāciju enerģijas patērētājiem, piemēram, finansiāli vājākām mājsaimniecībām vai energoietilpīgiem uzņēmumiem, un izmantot atjaunīgās enerģijas ražošanas izvēršanai un vajadzīgās tīkla infrastruktūras attīstībai, it īpaši tāpēc, ka dažās dalībvalstīs par to jau tiek diskutēts vai arī šādi plāni jau tiek īstenoti. EESK uzskata: lai enerģētikas uzņēmumus neatturētu no ieguldījumiem mazoglekļa risinājumos, šādu nodokļu apsvēršanā jāizmanto ļoti sensitīva pieeja. EESK aicina Komisiju nekavējoties ierosināt attiecīgus pasākumus.

4.1.7. Piegādes politika ir cieši jāsaista ar infrastruktūru, kas nodrošina pienācīgu elektroenerģijas un gāzes plūsmu Eiropas tirgū un garantē tīkla stabilitāti. EESK pauž pārliecību par to, ka ir svarīgi tīkla paplašināšanu definēt kā sevišķi svarīgas sabiedrības intereses, klimata aizsardzību iekļaut kā regulējuma mērķi un kopumā labāk saskaņot atjaunīgo energoresursu un elektrotīkla plānošanu. Šajā ziņā steidzami ir vajadzīgi konkrēti Eiropas tiesību aktu noteikumi.

4.2. *Klimatadaptācijas fonds*

4.2.1. Pašreizējais ES mehānisms reaģēšanai uz dabas katastrofām ir Eiropas Savienības Solidaritātes fonds (ESSF). Tomēr ESSF pieejamo gada budžetu samazina neseno dabas katastrofu radīto zaudējumu izmaksas ([8]), un tas ir krasi jāpalielina. ES finansējums pārejai uz zaļo enerģiju ir daudz lielāks, taču tajā nav ņemta vērā ES pašreizējā neatliekamā nepieciešamība pēc zaļās enerģijas autonomijas.

4.2.2. EESK uzskata, ka ES ir vajadzīgs jauns finansēšanas mehānisms, ar kura palīdzību dalībvalstis varētu saņemt tūlītēju un ievērojamu atbalstu šādās ārkārtas situācijās. Tāpēc EESK ierosina izveidot jaunu klimatadaptācijas fondu. Tā finansējums būtu jāpārvirza no esošajiem ES fondiem, it īpaši no Kohēzijas fonda un Atveseļošanas un noturības mehānisma (ANM), bet tas būtu jāpārvalda racionālā un saskaņotā veidā, izmantojot šo jauno fondu.

4.2.3. Modernizējot finansēšanas vidi, varētu arī paplašināt esošo programmu darbības jomu, palielināt to resursus un uzskatīt *Next Generation EU* par paraugu jaunam finansēšanas instrumentam. EESK norāda, ka var būt nepieciešams izveidot jaunus resursus, lai risinātu milzīgās problēmas, ar kurām saskaramies. Tomēr visiem jaunajiem pašu resursiem jābūt taisnīgi izstrādātiem tā, lai neradītu papildu slogu nelabvēlīgā situācijā esošām grupām. Turklāt tie nedrīkst kavēt ekonomikas attīstību.

4.2.4. Ir ļoti svarīgi, lai klimatadaptācijas fonds, kura darbība būtu pastiprināti vērsta uz ātru un steidzamu reaģēšanu, būtu saskaņots ar ES visaptverošo klimata, vides un enerģētikas politiku. Tas ilgtermiņā mazinās atkarību no ārkārtas pasākumiem un aizsargās gan cilvēci, gan arī dabu.

([8]) Vācijā 2021. gadā tā bija milzīga summa, proti, 80 miljardi EUR.

4.3. *Tehnoloģiju veicināšana*

4.3.1. Apstrādes rūpniecības zaļās pārkārtošanas pamatā jābūt pietiekamai, stabilai un atbilstošai atjaunīgo energoresursu kombinācijai, lai elektrifikācija un zaļā ūdeņraža ražošana būtu sekmīga. Patlaban tiek izstrādātas uzglabāšanas tehnoloģijas un pētītas visas iespējas, ko piedāvā digitalizācija. Tāpēc joprojām ir ļoti nepieciešama pētniecība un izstrāde.

4.3.2. Kopš liberalizācijas sākuma elektroenerģijas uzņēmumu ieguldījumu rādītāji ir samazinājušies. Publisko ieguldījumu īpatsvars dekarbonizācijas tehnoloģiju pētniecībā un izstrādē ES ir mazāks nekā visās pārējās lielākajās ekonomikās, tādējādi apdraudot ES konkurētspēju svarīgāko nākotnes tehnoloģiju jomā. EESK aicina Komisiju izstrādāt stratēģisku ieguldījumu plānu un mudināt dalībvalstis optimāli un efektīvi izmantot līdzekļus tīras enerģijas ieguves attīstībai. Tas pats attiecas uz ieguldījumiem elektrotīklā.

4.3.3. Lai panāktu dekarbonizāciju, būs vajadzīga pamatīga rūpnieciskās darbības pārveide (nākamajos 30 gados). Lai arī daudzas mazoglekļa tehnoloģijas jau pastāv, to tehnoloģiskās gatavības līmenis ([9]) ir zems. Lai izvērstu un plašāk izmantotu šīs revolucionārās tehnoloģijas, būs vajadzīgi vērienīgi tehnoloģiju ceļveži, un Eiropas Savienībai ir jāveicina inovācija, izmantojot klimata un inovācijas fondus.

4.3.4. Zaļais ūdeņradis Eiropas nākotnes energosistēmā nenoliedzami palīdzēs veidot drošu energoapgādi. EESK norāda uz savu atzinumu par ūdeņraža stratēģiju ([10]) un atzinumu par energosistēmas integrācijas stratēģiju ([11]).

4.4. *Atbalsts MMVU* ([12])

4.4.1. Mikrouzņēmumi, mazie un vidējie uzņēmumi – neatkarīgi no tā, vai tie ir tradicionāli uzņēmumi, ģimenes uzņēmumi, tirgotāji, sociālās ekonomikas uzņēmumi vai pārstāv amatniecības nozari vai brīvās profesijas (turpmāk – "MMVU") – ir būtiska daļa no risinājuma virzībā uz konkurētspējīgu, klimatneitrālu, aprites principam atbilstošu un iekļaujošu ES ekonomiku ar nosacījumu, ka ir jārada un jāsaglabā piemēroti apstākļi. MMVU gūst labumu, uzlabojot savu sniegumu vides jomā un sniedzot īpašās zināšanas un risinājumus citiem uzņēmumiem, plašai sabiedrībai un publiskajam sektoram. Atzīstot un uzsverot MMVU daudzveidību un dažādās vajadzības, EESK aicina īpašu uzmanību pievērst vismazākajiem un visneaizsargātākajiem uzņēmumiem.

4.4.2. Tāpēc EESK uzsver, ka ir steidzami jāatbalsta MMVU, lai tie pēc iespējas labāk izprastu zaļo pārkārtošanos un spētu ar to tikt galā. EESK aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstis kopā ar uzņēmēju organizācijām, palātām, sociālajiem partneriem un citām ieinteresētajām personām koordinēti un savstarpēji papildinoši īstenot plaša mēroga un mērķtiecīgus informēšanas un izpratnes veicināšanas pasākumus. Un otrādi, finansēšanas programmu pieejamības kritērijos būtu jāuzsver un jāņem vērā arī MMVU svarīgā loma jaunu tehnoloģiju un novatorisku risinājumu izstrādē virzībā uz zaļām pārmaiņām ES rūpniecībā.

4.4.3. EESK aicina ES un dalībvalstis paātrināt MMVU zaļos ieguldījumus, nodrošinot labvēlīgu, prognozējamu un stimulējošu normatīvo vidi, tostarp labi funkcionējošas atļauju piešķiršanas procedūras, un izvairoties no apgrūtinošiem administratīviem pienākumiem, kā arī nodrošinot ātru, vieglu, vienkāršu un izsekojamu piekļuvi finansējumam, kas pielāgots visu dažādo MMVU grupu atšķirīgajām vajadzībām.

4.4.4. Lai paaugstinātu MMVU resursu izmantošanas efektivitāti, EESK ierosina dažādos reģionos izveidot tā dēvētos "apritīguma centrus" (*Hubs for Circularity – H4C*). Tam būtu jāveicina dažādu nozaru uzņēmumu sadarbība un jāatvieglo jaunas prakses un procesu attīstība, tostarp jaunu tehnoloģiju demonstrēšana. Iepirkuma procedūrās visā ES ir jāiekļauj ar klimatu saistīti, sociāli un citi kvalitātes kritēriji. Tas veicina inovāciju mikrouzņēmumos, mazos un vidējos uzņēmumos (MMVU) un atvieglo to piekļuvi publiskā iepirkuma līgumiem. Minētā procesa neatņemamai daļai vajadzētu būt MMVU organizācijām, palātām, akadēmiskajām aprindām, sociālajiem partneriem un citām attiecīgām ieinteresētajām personām.

([9]) *TRL* – tehnoloģiskās gatavības līmeņi ir dažādi punkti skalā, ko izmanto, lai novērtētu tehnoloģijas progresu vai attīstības līmeni.
([10]) OV C 123, 9.4.2021., 30. lpp.
([11]) OV C 123, 9.4.2021., 22. lpp.
([12]) OV C 486, 21.12.2022., 1. lpp.

4.4.5. EESK aicina nodrošināt ciešu sadarbību starp izglītības iestādēm un MMVU, lai veidotu apmācību atbilstoši prasmēm un iemaņām, kas vajadzīgas zaļās pārkārtošanās procesā, tostarp izmantojot gan darba ņēmēju, gan uzņēmēju kvalifikācijas celšanu un pārkvalifikāciju. EESK arī aicina atbalstīt uz MMVU orientētus inovācijas pasākumus, stimulējot un veicinot sadarbību ar citiem uzņēmumiem, to organizācijām, palātām, augstskolām un pētniecības organizācijām.

5. **Vispārēja taisnīgas un iekļaujošas pārkārtošanās veicināšana**

5.1. *Taisnīga pārkārtošanās*

5.1.1. Taisnīga pārkārtošanās ir pasākumi un sociālpolitiska intervence, kas papildina pārkārtošanos uz ilgtspējīgu, oglekļneitrālu ekonomiku un ražošanas sistēmu. EESK uzsver, ka taisnīga pārkārtošanās nenozīmē tikai pārkārtošanās finansēšanu. Tā ietver arī mērķi aizsargāt darba ņēmēju tiesības, radīt pienācīgus darba apstākļus, kvalitatīvas darbvietas un sociālo nodrošinājumu, stiprināt demokrātisku līdzdalību lēmumu pieņemšanā (tostarp uzņēmumu līmenī) un saglabāt un palielināt Eiropas uzņēmumu konkurētspēju, un tāpēc vajadzīgi īpaši pasākumi visos līmeņos, it īpaši reģionālajā līmenī.

5.1.2. Nodarbinātība tajās galvenajās nozarēs, kuras īpaši ietekmē zaļā modernizācija un industriālā revolūcija virzībā uz klimatneitrālu Eiropu, piedzīvos pamatīgas pārmaiņas, tādēļ obligāti ir jānodrošina pārkvalifikācija un ieguldījumi izglītībā, kas vajadzīga augstas kvalitātes zaļās darbvietās. Tāpēc mūsdienu prasībām atbilstīga zināšanu nodošana un tiesības uz izglītību ir tikpat svarīgi elementi kā pastāvīgi centieni panākt sieviešu plašāku piesaistīšanu tehniskajās profesijās.

5.1.3. Pasākumi un pārveides soļi, kas paredzēti paketē "Gatavi mērķrādītājam 55 %", izraisīs milzīgas pārmaiņas ekonomikā un sociālus satricinājumus. Tāpēc EESK aicina Komisiju nacionālo enerģētikas un klimata plānu (NEKP) vērtēšanā vairāk uzmanības pievērst tam, vai taisnīgas pārkārtošanās stratēģijas ir piemērotas, un novērtēt, kādā mērā ir sasniegti šādi mērķi:

— atvieglot pāreju no vienas darbavietas uz citu,

— sniegt atbalstu darba ņēmējiem, kas dekarbonizācijas ietekmē zaudē darbu (zaudētā darbvieta būtu jāaizstāj vismaz ar citu līdzvērtīgu darbvietu),

— apgūt reģionālo ekonomikas potenciālu, kas saistīts ar atjaunīgiem energoresursiem, un attīstīt jaunus veidus, kā līdzdarboties elektroenerģijas ražošanā,

— efektīvi apkarot enerģētisko nabadzību.

5.1.4. EESK aicina apmācības iestādes un uzņēmumus cieši sadarboties apmācības izstrādē, lai nodrošinātu prasmes un kompetences, kas vajadzīgas ekonomikas zaļajai pārveidei, tostarp izmantojot gan darba ņēmēju, gan uzņēmēju kvalifikācijas celšanu un pārkvalifikāciju.

5.1.5. EESK atgādina iepriekšējos atzinumos ([13]) izteikto pārliecību, ka ne tikai jānodrošina, ka sociālās un reģionālās kohēzijas, kā arī atveseļošanas palīdzības finansējums tiek izmantots klimata pārmaiņu mazināšanas un enerģētikas pārkārtošanas atbalstam, bet arī klimata un enerģētikas politika jāveido tā, lai veicinātu sociālo un reģionālo kohēziju. Šādas stratēģijas jau ir izstrādātas, piemēram, saules paneļu parku ierīkošana bijušajās lignīta raktuvēs Portugālē un Grieķijā vai ļoti stratēģiski izveidotais atbalsts ražojošiem patērētājiem Lietuvā. Tomēr šie piemēri nav vispārēja vai ierasta prakse.

5.2. *Labvēlīgu apstākļu radīšana privātā sektora ieguldījumiem*

5.2.1. Atsevišķām dalībvalstīm ir vajadzīgas programmas atjaunīgo energoresursu augšupējai attīstībai, jo tās ir neaizstājamas enerģētikas pārkārtošanas procesā un būtiski ietekmē piegādātās enerģijas kvalitāti un, galvenokārt, cenas. Enerģijas cenu pieauguma (ko nosaka valstu elektroenerģijas tīkli) dēļ jau ir vērojama tendence neatkarīgi apmierināt to uzņēmumu vajadzības pēc enerģijas, kuriem zaļā enerģija ir kļuvusi par izdzīvošanas jautājumu. Daudzi uzņēmumi jau

([13]) Sk. OV C 47, 11.2.2020., 30. lpp., un OV C 62, 15.2.2019., 269. lpp.

dinamiski iegulda savos atjaunīgajos energoresursos un siltuma avotos. Tā kā šie avoti ir lētāki, tie ir pievilcīgi arī vietējiem uzņēmumiem un kopienām, kas varētu izmantot elektroenerģijas tīklā ievadītās enerģijas pārpalikumu. Diemžēl sistēmas daudzās Eiropas daļās ir jāattīsta, un pašlaik tās nav gatavas iekļaut daudzas jaunas iekārtas. Turklāt šie privātie ieguldījumi ļoti bieži nebūtu jākoncentrē tikai uz viena uzņēmuma vajadzībām – tie varētu sniegt labumu vietējām kopienām.

5.2.2. Atjaunīgās enerģijas nozares attīstības problēma, šķiet, ir dinamisks elektroenerģijas jaudas pieaugums šajā nozarē ārkārtīgi īsā laikposmā, un tas ir liels izaicinājums dalībvalstu vietējām energosistēmām, neraugoties uz ievērojamiem ieguldījumiem tīkla modernizācijā un sistēmu pārvades jaudas palielināšanā. Eiropai tagad ir jāattīsta vietējās energokopienas, kurās vietējām pašvaldībām ir galveno ieguldītāju loma. Tie ir tā dēvētie enerģētikas kooperatīvi, kas izveidoti ar iedzīvotāju līdzdalību un ko bieži finansē vietējie ieguldījumu fondi. Šādā veidā iesaistot vietējo sabiedrību enerģētikas pārkārtošanā, tiek nodrošināts atbalsts šīm iniciatīvām un mazināts risks, ka var rasties sabiedrības pretestība ražošanas, sadales vai pārvades iekārtu novietošanai vietējā teritorijā.

5.2.3. Šādas iniciatīvas būtu pēc iespējas ātrāk jāiekļauj ES regulējumā un jāatbalsta ar valsts finansējuma sistēmu šāda veida ieguldījumiem. Šajā gadījumā elektrotīklā esošo vidēja un zema sprieguma līniju komercializācija ir būtiska, lai tīkla infrastruktūru varētu būvēt arī ar privāto ieguldītāju līdzdalību. Fotoelementu attīstība sabiedrībā liecina par sabiedrības un uzņēmēju lielo ieguldījumu potenciālu. Atbilstoši tiesību akti šajā jomā atrisinātu gan finansēšanas problēmas, gan problēmas, kas saistītas ar šādu ieguldījumu rezultātā izveidotās jaudas pieslēgšanu elektroenerģijas sistēmai.

5.3. *Enerģētiskā nabadzība*

5.3.1. Vienlīdzīgai piekļuvei enerģijai un energoapgādes drošībai par pieņemamām cenām ir jābūt Eiropas Savienības (ES) un tās dalībvalstu absolūtai prioritātei. Pieaugot enerģijas cenām, arvien vairāk ES iedzīvotāju un patērētāju visā Eiropā cieš no enerģētiskās nabadzības. Situācija pasliktinās patērētājiem, kas jau iepriekš saskārās ar enerģētisko nabadzību, savukārt patērētāji, kuri agrāk nebija saskārušies ar enerģijas rēķinu apmaksas problēmām, ir pakļauti nabadzības riskam.

5.3.2. Ņemot vērā šā jautājuma svarīgumu, EESK mudina ES veicināt kopīgu pieeju enerģētiskajai nabadzībai. Pašlaik katra dalībvalsts var definēt enerģētiskās nabadzības jēdzienu saskaņā ar saviem kritērijiem, un vienotas pieejas trūkums varētu radīt situāciju, kad Komisija nespēj pienācīgi novērtēt situāciju un dalībvalstīm nav vienotas izpratnes un tās reaģē atšķirīgi. Energoefektivitātes direktīvas pārstrādātās redakcijas priekšlikumā sniegtā definīcija un Eiropas Enerģētiskās nabadzības observatorijas iepriekš noteiktie rādītāji ir labs sākums. Ņemot vērā jautājuma steidzamību, EESK uzskata, ka Komisijai un dalībvalstīm ir jāveicina vienota pieeja, kas nodrošinātu konkrētu vienotu izpratni par enerģētisko nabadzību un dotu iespēju vākt statistikas datus.

5.3.3. EESK uzsver, cik svarīgi ir ieguldīt taisnīgā un efektīvā energoapgādē, lai mazinātu enerģētisko nabadzību ilgtermiņā. Tāpēc ir svarīgi nodrošināt, ka ieguldījumi atjaunīgajos energoresursos un energoefektivitātē, kā arī visaptverošā ēku renovācijā atbalsta grupas ar viszemākajiem ienākumiem. Tikai nodrošinot, ka finansiāli vājākām mājsaimniecībām ir līdzekļi nepieciešamo ieguldījumu veikšanai, ražojošie patērētāji var panākt stratēģisku autonomiju sev personīgi vai kā kopienas daļa kopā ar citiem, kas galu galā ir ilgtspējīgākais veids, kā pārvarēt enerģētisko nabadzību.

5.3.4. Šajā saistībā EESK atgādina savu nostāju, ka noteikti nedrīkst pieļaut divu šķiru enerģētikas sabiedrības veidošanos. Nav pieļaujams, ka labumu no enerģētikas pārkārtošanas gūst tikai finansiāli un tehniski labi aprīkotas mājsaimniecības un ka visas pārējās mājsaimniecības ir spiestas segt izmaksas. Tāpēc EESK atbalsta stimulus un instrumentus Energoefektivitātes direktīvas īstenošanai, lai palīdzētu neaizsargātiem patērētājiem un mājsaimniecībām, un norāda, ka vērienīgi mērķi centralizētās siltumapgādes/aukstumapgādes jomā var pasliktināt sociālo mājokļu apstākļus. Tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē priekšlikumu izveidot Sociālo klimata fondu un aicina ievērot "taisnīgas pārkārtošanās" principu, lai ņemtu vērā atšķirīgās situācijas dalībvalstīs.

5.3.5. Tā kā enerģētiskā nabadzība sakņojas vispārējā nabadzībā, ir arī būtiski, lai Komisija un dalībvalstis turpinātu koncentrēties uz nabadzības mazināšanu kopumā. Šī krīze aktualizē nepieciešamību pastāvīgi uzlabot nodarbinātības un sociālās iekļaušanas iespējas, kā arī nodrošināt pienācīgu dzīves līmeni un veicināt ekonomisko izaugsmi dalībvalstīs.

5.4. *Lauku apvidi*

5.4.1. EESK uzskata, ka apvienotai enerģētikas pārkārtošanas un digitalizācijas stratēģijai lauku apvidos nav pievērsta gaidītā uzmanība un atbalsts. Komiteja aicina, izmantojot ES Lauku paktu, ātri īstenot Komisijas ilgtermiņa redzējumu par ES lauku apvidiem un iesaistīt ieinteresētās personas.

5.4.2. EESK ir vairākkārt norādījusi, ka enerģētikas pārkārtošana (pāreja no lielām, centralizētām ražotnēm uz decentralizētākām struktūrām) sniedz reālas iespējas jauniem ienākumu avotiem un jaunām darbvietām lauku apvidos ([14]). Arī šajā sakarā Komiteja pauž lielu vilšanos par Eiropas Komisijas un dalībvalstu līdz šim paustajām idejām.

5.4.3. Ir jāatzīst un jāizmanto vietējo un reģionālo enerģētikas kopienu piedāvātās iespējas, lai panāktu taisnīgu enerģētikas pārkārtošanu apvienojumā ar kopienu attīstību, izveidojot un paplašinot iedzīvotāju energokopienas, kurās brīvprātīgi iesaistās iedzīvotāji, vietējās pašvaldības un MMVU, lai veicinātu sociālos un ekonomiskos ieguvumus.

5.4.4. EESK secina, ka digitālo tehnoloģiju ieviešana lauku apvidos ir būtisks priekšnoteikums, lai atbalstītu enerģētikas pārkārtošanu. Lauku energosistēmai ir jābūt decentralizētai, un tas nozīmē, ka ir ļoti nepieciešams veidot vairāk un labākus starpsavienojumus, kas paši par sevi saistīti ar nepieciešamību ieviest digitālās tehnoloģijas, lai saskaņotu piedāvājumu un pieprasījumu un nodrošinātu efektīvas enerģijas plūsmas.

6. **Īpašas piezīmes**

6.1. Stabilas rūpnieciskās bāzes saglabāšana Eiropas Savienībā nodrošinās labklājību, kvalitatīvas darbvietas un apņēmību ierobežot klimata pārmaiņas Eiropas sabiedrības labā. Lai nodrošinātu savu konkurētspēju, Eiropas rūpniecībai ir jāiegulda Eiropā gan pētniecībā, izstrādē un inovācijā, gan rūpnīcās un iekārtās. Šim nolūkam ir nepieciešams atbilstošs tiesiskais regulējums.

Enerģētikas nozare ir ļoti liels ekonomikas sektors. Viena no šā sektora īpašajām iezīmēm ir tā, ka tas ir nozīmīga svira citām ekonomikas nozarēm. Tomēr visos enerģētikas nozares aspektos ir dziļi iesakņojušies dzimumu stereotipi, proti, vīrieši ir dominējošā pozīcijā, radot lielu nelīdzsvarotību karjeras iespēju ziņā starp vīriešiem un sievietēm gan privātajā, gan publiskajā enerģētikas sektorā ([15]).

EESK iesaka šādus pasākumus:

— stiprināt spēkā esošos tiesību aktus līdztiesības jomā un panākt to īstenošanu gan Eiropas, gan valstu līmenī,

— izveidot vienlīdzīgus apmācības apstākļus enerģētikas profesijās dalībvalstu un Eiropas līmenī un izveidot Eiropas *STEM* koledžu,

— nodrošināt līdztiesību enerģētikas nozares darba tirgū, apsverot iespējas sievietēm, bet vienlaikus novēršot to, ka enerģētikas pārkārtošana un digitālā pārveide kļūst par slazdiem sieviešu karjerai un atalgojumam, un visā Eiropā attīstīt sociālo dialogu un koplīgumus par līdztiesību enerģētikas uzņēmumos.

Briselē, 2022. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Christa SCHWENG

([14]) OV C 367, 10.10.2018., 1. lpp.
([15]) ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi Nr. 5, 7 un 8; *Joy Clancy*, Tventes Universitāte, "*Give women a chance: engendering the energy supply chain*".

PIELIKUMS

Turpmāk minētais grozījums ieguva vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, taču tika noraidīts debatēs.

2.6. punkts

Grozīt šādi:

Specializētās nodaļas atzinums	Grozījums
Pašreizējā enerģētikas (cenu) krīze un energoapgādes drošības, stabilitātes un prognozējamības trūkums rada milzīgu slogu Eiropas Savienībai. Krīze būtu mazāk smaga, ja agrāk būtu veikti mērķtiecīgāki pasākumi un, piemēram, ja ES mērķi (piemēram, Eiropas enerģētikas savienības mērķi) būtu uztverti daudz nopietnāk. EESK atzinīgi vērtē paziņojumā *REPowerEU* un plānā *REPowerEU* ierosinātos pasākumus, kuru mērķis ir palielināt zaļās enerģijas ražošanu, dažādot piegādi un samazināt pieprasījumu pēc Krievijas gāzes, jo tie ietver risinājumus, kas atbilst Eiropas zaļā kursa un Eiropas enerģētikas savienības mērķiem. Komiteja uzskata, ka tam galvenokārt jābūt jautājumam ***nevis*** par ***atkarības*** dažādošanu***, bet gan***, cik vien iespējams, ***par*** "stratēģisku enerģētisku neatkarību un autonomiju". EESK brīdina, ka, meklējot resursus Krievijas gāzes aizstāšanai, Eiropas Savienībai ir jārīkojas ļoti piesardzīgi, ņemot vērā gan šo resursu ietekmi uz vidi, gan palielinātu atkarību no trešām valstīm, kurās netiek respektētas Eiropas vērtības.	Pašreizējā enerģētikas (cenu) krīze un energoapgādes drošības, stabilitātes un prognozējamības trūkums rada milzīgu slogu Eiropas Savienībai. Krīze būtu mazāk smaga, ja agrāk būtu veikti mērķtiecīgāki pasākumi un, piemēram, ja ES mērķi (piemēram, Eiropas enerģētikas savienības mērķi) būtu uztverti daudz nopietnāk. EESK atzinīgi vērtē paziņojumā *REPowerEU* un plānā *REPowerEU* ierosinātos pasākumus, kuru mērķis ir palielināt zaļās enerģijas ražošanu, dažādot piegādi un samazināt pieprasījumu pēc Krievijas gāzes, jo tie ietver risinājumus, kas atbilst Eiropas zaļā kursa un Eiropas enerģētikas savienības mērķiem. Komiteja uzskata, ka tam galvenokārt jābūt jautājumam par ***resursu*** dažādošanu un ***to, kā***, cik vien iespējams, ***nodrošināt*** "***atvērtu*** stratēģisku enerģētisku neatkarību un autonomiju". EESK brīdina, ka, meklējot resursus Krievijas gāzes aizstāšanai, Eiropas Savienībai ir jārīkojas ļoti piesardzīgi, ņemot vērā to ietekmi uz vidi un jaunu atkarību no trešām valstīm, kurās netiek respektētas Eiropas vērtības. ***Tajā pašā laikā pašreizējā situācijā mums ir jāsaglabā visi mūsu rīcībā esošie enerģijas avoti, jo patiesībā mūs apdraud nevis aizstājējavotu iespējamā ietekme uz vidi, bet gan enerģijas trūkums un elektroenerģijas padeves pārtraukumi. Nedrīkstam zaudēt enerģijas ražošanas jaudu, kas pašlaik apgādā Eiropas enerģijas tirgu.***

Balsošanas rezultāts

Par: 77

Pret: 113

Atturas: 14

4.3.1. punkts

Grozīt šādi:

Specializētās nodaļas atzinums	Grozījums
Apstrādes rūpniecības zaļās pārkārtošanas pamatā jābūt pietiekamai, stabilai un atbilstošai atjaunīgo energoresursu kombinācijai, lai elektrifikācija un ***zaļā*** ūdeņraža ražošana būtu sekmīga. Patlaban tiek izstrādātas uzglabāšanas tehnoloģijas un pētītas visas iespējas, ko piedāvā digitalizācija. Tāpēc joprojām ir ļoti nepieciešama pētniecība un izstrāde.	Apstrādes rūpniecības zaļās pārkārtošanas pamatā jābūt pietiekamai, stabilai un atbilstošai atjaunīgo energoresursu kombinācijai, lai elektrifikācija un ūdeņraža ražošana būtu sekmīga. Patlaban tiek izstrādātas uzglabāšanas tehnoloģijas un pētītas visas iespējas, ko piedāvā digitalizācija. Tāpēc joprojām ir ļoti nepieciešama pētniecība un izstrāde.

Balsošanas rezultāts

Par: 92

Pret: 112

Atturas: 9

4.3.4. punkts

Grozīt šādi:

Specializētās nodaļas atzinums	Grozījums
Zaļais ūdeņradis Eiropas nākotnes energosistēmā nenoliedzami palīdzēs veidot drošu energoapgādi. EESK norāda uz savu atzinumu par ūdeņraža stratēģiju ([1]) un atzinumu par energosistēmas integrācijas stratēģiju ([2]). ([1]) OV C 123, 9.4.2021., 30. lpp. ([2]) OV C 123, 9.4.2021., 22. lpp.	***Ūdeņradis*** Eiropas nākotnes energosistēmā nenoliedzami palīdzēs veidot drošu energoapgādi. EESK norāda uz savu atzinumu par ūdeņraža stratēģiju ([1]) un atzinumu par energosistēmas integrācijas stratēģiju ([2]). ([1]) OV C 123, 9.4.2021., 30. lpp. ([2]) OV C 123, 9.4.2021., 22. lpp.

Balsošanas rezultāts

Par: 92

Pret: 112

Atturas: 9

1.4. punkts

Grozīt šādi:

Specializētās nodaļas atzinums	Grozījums
Lai veicinātu vienotu izpratni par to, cik lielā mērā ir iespējams panākt neatkarību no enerģijas importa, pēc iespējas precīzāk jānosaka un plaši jādara zināms Eiropas potenciāls atjaunīgo energoresursu jomā. Īpaši jāņem vērā siltumapgādes un transporta nozaru elektrifikācija un nepieciešamība nodrošināt vietēji ražotu ***zaļo*** ūdeņradi.	Lai veicinātu vienotu izpratni par to, cik lielā mērā ir iespējams panākt neatkarību no enerģijas importa, pēc iespējas precīzāk jānosaka un plaši jādara zināms Eiropas potenciāls atjaunīgo energoresursu jomā. Īpaši jāņem vērā siltumapgādes un transporta nozaru elektrifikācija un nepieciešamība nodrošināt vietēji ražotu ūdeņradi.

Balsošanas rezultāts

Par: 92

Pret: 112

Atturas: 9

1.6. punkts

Grozīt šādi:

Specializētās nodaļas atzinums	Grozījums
Tajā pašā laikā būs vajadzīgi īstermiņa un, iespējams, arī vidēja termiņa pasākumi, lai kompensētu zaudēto enerģijas piegādi no Krievijas. Viens no šādiem pasākumiem ir sašķidrinātas dabasgāzes (*LNG*) imports. EESK tomēr uzskata, ka ir svarīgi, lai tas neradītu jaunu ilgtermiņa atkarību no fosilā kurināmā. Ieguldījumu ciklā tas ir iepriekš jāņem vērā. Kopumā mērķis ***nav*** dažādot atkarību, ***bet gan sasniegt*** augstāko iespējamo "stratēģiskās autonomijas" līmeni.	Tajā pašā laikā būs vajadzīgi īstermiņa un, iespējams, arī vidēja termiņa pasākumi, lai kompensētu zaudēto enerģijas piegādi no Krievijas. Viens no šādiem pasākumiem ir sašķidrinātas dabasgāzes (*LNG*) imports. EESK tomēr uzskata, ka ir svarīgi, lai tas neradītu jaunu ilgtermiņa atkarību no fosilā kurināmā. Ieguldījumu ciklā tas ir iepriekš jāņem vērā. Kopumā mērķis ***ir*** dažādot ***avotus un vienlaikus samazināt lielo*** atkarību ***no viena importētāja, lai sasniegtu*** augstāko iespējamo ***atvērtas*** "stratēģiskās autonomijas" līmeni.

Balsošanas rezultāts

Par: 77

Pret: 113

Atturas: 14